

СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ

Бардаш Василь Павлович

1927 р.н., житель с. Яхни

(запис 2008 р. Сугоняки А.,

учениці 7 кл. Яхнівської ЗОШ)

В селі постраждало багато людей від голодомору. Вони дуже хворіли, часто нападали воші. Вимирали цілими сім'ями. Особливо тяжко переживали цю страшну чуму багатодітні сім'ї. У мене померло два брати – Тимофій і Михайло. Перед смертю в них опухли ноги від голоду.

Кваша Ольга Мефодіївна

1925 р.н., жителька с. Яхни

(запис 2008 р. Залевської К.Л., методиста РБК)

Мені було всього 7 років, як почався голод. Пам'ятаю, що весь час дуже хотілося їсти. Люди ходили пухлі і помирали на вулицях в дворах. Хоча багатьох рятував Владиславський крупозавод. Хто там працював, той мав змогу їсти лупу (лузгу) з проса. Решта ж перебивалися цвітом акації (і досі пам'ятаю його смак) та листям липи, яке вмочували у сіль. Це влітку. А зимою – то взагалі важко було.

У Яхнах на вулиці Дерibasівській був майдан, тобто дитячий садок. Поруч – кладовище. Ми, діти, бачили, як звозили сюди підводами мертвих і скидали до великої ями. Сморід стояв страшний, тіла прикидали землею, з-під якої було видно то руку, то ногу. Часом вони ворушилися. Бо кидали до тієї ями людей ще напівживих, але дуже знесилених. Тому протистояти вони вже не могли.

У нашій родині померло четверо дітей – Стахій та Марія, ще двоє маленьких, а також Григорій Ницун, Яків Петрович Прокопенко (30 років), Василь Прокопенко (35 років), Михайло Петрович Рябенко, який поїхав по хліб та так і не повернувся.

Усенко Ольга Анатоліївна

1929 р.н., жителька с. Яхни
(запис 2008 р. Олефіренко В.,
учениці 7 кл. Яхнівської ЗОШ)

Крім батьків – Довбні Анатолія Герасимовича та Пріські Данилівни – в нашій сім'ї було дев'ятеро дітей: Гнат, Амось, Явтух, Трохим, Семен, Михайло, Секлета, Настя і я, Ольга.

Нас розкуркулювали не першими, а вже зимою 1930 року. Батька відразу назначили на заслання, але вирішували: самого висилати чи з сім'єю. Нас виганяли на вулицю, але ми не йшли з хати. Тоді в нас забрали все. Не тільки стіл, лаву, ліжко, одяг, а й горшки, рогачі, коноплі, мотузки. Ну, що можна було тільки в руки брати. Хоч ми лишалися деякий час у хаті, сюди, як на вигін, міг зайти будь-хто з активу, вдень чи вночі, треба йому було чого чи не треба.

Братика Гната забрали в сільраду, вкинули у великий мішок, зав'язали його і почали бити, щоб зізнався, куди батько закопав хліб. Побитого потім привели додому.

Одна добросердечна сусідка принесла сироватки, й мати йому робила примочки на побиті місця. Зате друга сусідка, активістка, побачивши це, вирвала з рук сироватку і вилила.

Трапилось так, що батько з-під арешту втік. Над матір'ю почали глумитися. Одягали її у весільне вбрання, впереміж із стрічками чіпляли вінки з цибулі й інше ганчір'я, водили

по селу, змушували кланятись кожному зустрічному. Хтось сміявся, а хтось проклинав і актив, і владу, і життя.

Нас вигнали з хати, і ми розійшлися по людях. Невдовзі прийшов лист від батька аж із Москви. Але його перехопили, прочитали в сільраді. Більше від батька не було ні слуху, ні духу. Так і по цей час. Не вірю, щоб він відмовився від нас, забув сім'ю. Десь загинув. А до нас прийшла голодовка 33-го. З такої великої, переліченої мною сім'ї, залишилась тільки я одна.

Федоренко Ніна Степанівна

1925 р.н., жителька с. Яхни

(запис 2008 р. Сугоняки А.,

учениці 7 кл. Яхнівської ЗОШ)

У роки голодомору я була ще дитиною, але пам'ятаю ті страшні часи. Майже у кожній сім'ї хтось помер. Кожного дня підводою звозили до місцевого кладовища трупи, які не встигали закопувати.

А так звані „активісти” ходили попід дворами і забирали зерно, худобу, квасолу, інші продукти. Хто не віддавав, то їх били і все забирали до нитки.